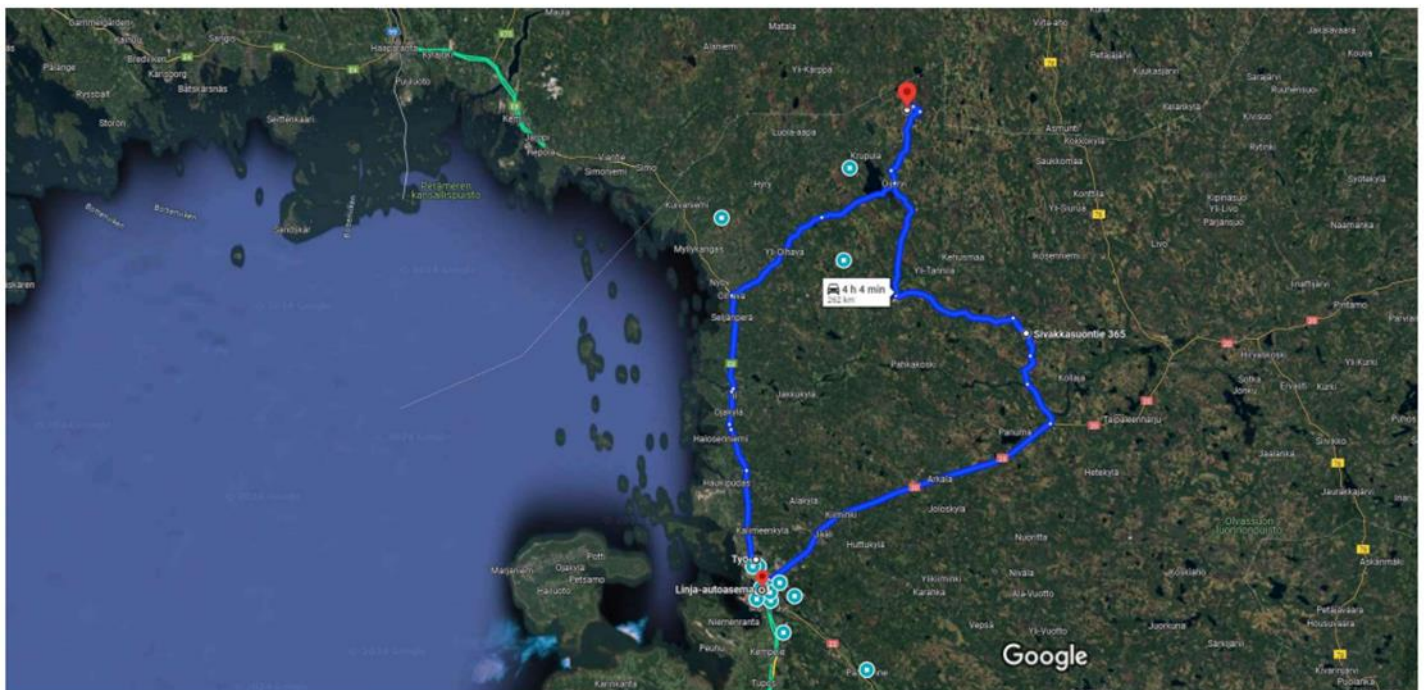

Sidosryhmäretki ennallistetuille turvetuotantoalueille 29.8.2024

MoVeTu-hanke järjesti yhdessä MERLIN- ja TUPAS-hankkeiden kanssa sidosryhmäretken 29.8.2024. Retkellä tutustuttiin turvetuotannon jatkokäyttökohteisiin, joilla oli tehty ja suunnitteilla vettä- ja ennallistamistoimia. Retken aikana vierailimme Komppasuon entisellä turvetuotantoalueella lissä sekä Joutsensuon entisellä turvetuotantoalueella Oulussa. Retkelle saatiin kattava osanottajajoukko: melkein 50 osallistujaa 24 eri organisaatiosta. Päivän aikana syntyi runsasta keskustelua entisten turvetuotantoalueiden ennallistamisesta ja sen haasteista, kuulumme myös ajankohtaisia hankekuulumisia sekä saimme tietoa JTF-rahoituksesta.

Retken yhteiskuljetus lähti aamulla Oulun linja-autoasemalta, josta jatkettiin Syken Oulun toimipaikalle Linnanmaalle nappaamaan mukaan loput porukasta sekä pakattiin kyytiin kahvit ja eväät. Ajelimme ensin Komppasuolle, jonne ajomatkaa kertyi puolitoista tuntia. Saimme ajon aikana ihailla kauniita joki- ja metsämaisemia. Sattuipa tielle yksi metsokin, joka hetken mietti kannattaako bussin kokoista ajoneuvoa lainkaan väistää. Ajomatkan aikana kuulumme retken järjestäjien hankkeiden esittelyt.

Retken ajoreitti Google Mapsissa.

Mirkka Visuri esitteli Suomen ympäristökeskuksen [MoVeTu](#)-hanketta. MoVeTu-hankkeessa tavoitteena on selvittää entisille turvetuotantoalueille perustettujen monimuotokosteikkojen vesistö- ja ilmastovaikutuksia. Hankkeessa on tehty maastokäynnit noin 50 entiselle turvetuotantoalueelle perustetulle kosteikolle Pohjois-Pohjanmaalla ja tehty kosteikoilta lähtevän veden kuormitusseurantaa näistä noin 30 kosteikolla. Lisäksi hankkeessa on käynnissä kasvihuonekaasumittaukset kahdella kosteikkokohteella. Hankkeen [tarinakartassa](#) on esitelty useita alueen monimuotokosteikoita. Hankkeella on EAKR-rahoitus Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen kautta.

Bussi täyttyi retkelle osallistuvista. Kuva: Mirkka Visuri

Mervi Uusimäki kertoi Oulun kaupungin [TUPAS](#)-hankkeesta. Hankkeen tavoitteena on tuottaa kestävä toimintamalli turvetuotannosta palautuvien alueiden ennallistamiseen ja kestävä jatkokäytön suunnitteluun ja toteutukseen. Samalla saadaan tietotaitoa ja lisää osaamista turvetuotantoalueiden palautumisesta ja sen jälkeisistä toimenpiteistä maanomistajalla sekä urakoitsijoille. Hankkeessa suunnitellaan ja toteutetaan neljän entisen turvetuotantoalueen ennallistamista ja kestävä jatkokäyttöä. Kohdealueita ovat Turvesuo, Miehonsuo ja Haarasuo Sanginjoen valuma-alueella sekä Ahvensuo Iijoen valuma-alueella. Hanke on kaksivaiheinen: vuonna 2024 on suunnittelu- ja pilottivaihe sekä vuosina 2025–2027 toteutusvaihe. Hankkeeseen sisältyy myös laaja viestinnällinen ja opetuksellinen osuus, jossa mm. toteutetaan tiedepolku Turvesuo-Miehonsuo alueelle.

Komppasuolle saavuttaessa Tiina Ronkainen (Tapio Oy) ja Anna-Kaisa Ronkanen (Suomen ympäristökeskus) kertoivat meille [MERLIN](#)-hankkeen pilottialueen, [Komppasuon](#), jatkokäyttö ja ennallistamistoimenpiteistä. Komppasuo on Neova Groupiin kuuluvan Vapo Terra Oy:n omistuksessa oleva entinen turvetuotantoalue. Alueelta on vuosien 1987-2021 aikana nostettu 1,5-3,0 m turvetta. Jäljelle jääneen turvekerroksen paksuus vaihtelee 0,1 m ja 2 m välillä. MERLIN-hankkeessa Komppasuon turvetuotantoalueesta on ennallistettu 120 ha. Alueelle on perustettu kolme kosteikkoa, joista kahdelle linja-auton ikkunoista oli hyvä näköala. Kolmesta kosteikosta kahden maaperä oli kasvittumisen edistämiseksi tuhkattu ja niille oli kylvetty erilaisia siemenseoksia. Yksi kosteikko perustettiin vain nostamalla alueelle vesi padon avulla, tämän kosteikon takaa oli myös nähtävissä koskemattomaksi jätetty kontrollialue, jolle ei ole tehty toimenpiteitä. Tämä alue oli edelleen kuiva ja kasvittumaton. Kosteikkojen lisäksi alueelle on perustettu metsittyviä alueita sekä soistettua aluetta. Metsitetyille alueille on tehty tuhkaus ja männyn kylvö vuona 2023. MERLIN-hanketta rahoittavat

EU:n Horisontti 2020 Green Deal-ohjelma sekä maa- ja metsätalousministeriö Hiilestä kiinni -ohjelma.

Komppasuon kontrollialue edessä vasemmalla. Keskellä itäinen ja eteläinen kosteikko. Kuva koillisesta. Kuva: Esa Laajala

Komppasuon kosteikoksi vesitettyjä alueita. Vasemmalla tuhkattu ja kasvitettu kosteikko, oikealla kosteikko, jolle nostettiin vesi ilman kasvittamista. Kuvat: Sanna Karjalainen ja Mervi Uusimäki.

Komppasuolla nousimme bussista ja vedimme kumisaappaat jalkaan ja valmistauduimme tutustumaan alueen pohjoisosaan, missä suon ennallistamista tavoitellaan aktiivisin toimenpitein.

Retken osallistujia Komppasuolla. Kuva: Mervi Uusimäki.

Matkalla pysähdyimme tarkastelemaan yhtä Komppasuolle rakennetuista pohjapadoista. Samalla keskustelimme pohjapatojen toteuttamisesta ja kohteella tehtävästä seurannasta. Pohjapadon yhteydessä oli jatkuvatoiminen vedenlaadun seurantalaite.

Pohjapato, jonka yhteydessä jatkuvatoiminen vedenlaadun seuranta. Kuva: Mirkka Visuri

Retkeilijöitä Komppasuolla. Kuva: Mervi Uusimäki.

Kasvillisuutta tuhkatulla alueella. Kuva: Mervi Uusimäki.

Kosteikkoalueen reunaa Komppasuolla. Kuva: Mervi Uusimäki.

Retkeilijät tutustumassa ennallistamisalueelle Komppasuolla. Kuva: Mervi Uusimäki.

Ennallistettava alue, Komppasuon pohjoisosa. Kuva: Esa Laajala

Suoksi palautettavalla alueella oli tehty suonpohjan muotoilua ja veden maltillista nostamista padotuksella. Alueen läntiselle ennallistamisalueelle oli levitetty lähialueelta nostettua suokasvillisuutta. Vertailun vuoksi itäinen ennallistamisalue oli jätetty luontaisesti kasvittumaan.

Komppasuon tutustumiskierroksen päätteeksi juotiin iltapäiväkahvit. Sää suosi retkeilijöitä, ja saimme nauttia kahvit auringon paisteessa.

Kahvit nautittiin Komppasuon kävelykierroksen jälkeen linja-autolla. Kuvat: Nella Hietanen ja Mervi Uusimäki

Komppasuolta matka jatkui reilun tunnin ajomatkan päähän Joutsensuolle. Matkan aikana Tanja Jylänki Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksesta kertoi meille [JTF-rahoituksesta](#) ja sen hakemisesta. Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin maakuntiin kohdistuu yhteensä yli kahdeksan miljoona euroa Euroopan unionin JTF-rahoitusta, joilla on tarkoitus ennallistaa ja selvittää turvetuotantoalueiden jatkokäyttömahdollisuuksia. Pohjois-Suomen JTF-ennallistamiseen ja jälkikäyttöön liittyvien hankkeiden haku on parhaillaan käynnissä. Kyseessä on jatkuva hankehaku, johon hakemuksen voi jättää milloin tahansa hakuaikana. Seuraava hakemusten käsittelyyn ottopäivä on 16.12.2024. JTF-rahoitusta on mahdollista käyttää 2027 vuoden loppuun asti.

Matkalla myös Pauli Juntunen OSAO:lta esitteli meille [Uula](#)-hankkeesta, jonka tavoitteena on edistää turvetoimialan toimijoiden työllistymis- ja liiketoimintamahdollisuuksia Pohjois-Pohjanmaalla. Hanke järjestää esimerkiksi turvetoimialan toimijoille erilaisia koulutuksia. Hankkeella on JTF-rahoitus.

Joutsensuota lähestyessämme Päivi Peronius Neova Oy:stä kertoi Joutsensuon matkasta turvetuotantoalueesta kosteikoksi. Alue on osin Vapo Terra Oy:n ja osin Metsähallituksen omistuksessa. Tuotanto on Joutsensuolla alkanut 1994 ja päätynyt 2018 ja tuotannossa oleva pinta-ala on ollut enimmillään 142,8 ha. Tuotannosta poistuneiden alueiden jälkihoitotoimien yhteydessä alueelle on vesitetty kolme kosteikkoa, joiden pinta-ala vaihtelee vedenkorkeudesta riippuen 31,2–43,2 ha välillä. Kosteikkojen ulkopuolisia alueita on tuhattu kasvillisuuden kehittymisen ja luontaisen metsittymisen nopeuttamiseksi. Kosteikon vedet laskevat edelleen painovoimaisesti pintavalutuskentän kautta lijokeen. Kosteikolle johdetaan turvetuotantoalueen ulkopuolelta noin 500 ha alueen valumavedet.

Joutsensuon kosteikkoa lähtevän veden pohjapadolta päin kuvattuna. Kuva: Mervi Uusimäki

Joutsensuo on mukana Metsähallituksen [Turvesuot kosteikoiksi](#) -hankkeessa, jota meille esitteli Tommi Kukkohovi. Hankkeessa toteutetaan turvetuotantosoiden jälkikäytön malliesimerkkikohteita eri puolilla Suomea. Käytöstä poistuneita turvetuotantoalueita ennallistetaan vesittämällä ja rakentamalla niitä kosteikoiksi, joissa erilaiset linnut ja eliöt viihtyvät. Lisäksi kunnostetaan turvetoiminnan heikentämien vesistöjen laskuojia ja puroja. Joutsensuolla tarkoitus on laajentaa nykyistä kosteikkoaluetta huomattavasti suuremmaksi. Hankkeella on JTF-rahoitus.

Tommi Kukkohovi esitteli Joutsensuon kosteikoiden laajentamissuunnitelmia. Kuvat: Mervi Uusimäki

Joutsensuo on mukana useissa hankkeissa. MoVeTu-hankkeessa alueella on tehty lähtevän veden laadun seurantaa. Lisäksi alue on mukana [ENARI](#)-hankkeessa, jonka yhteydessä Joutsensuolla on tehty kattavaa biologista seurantaa lähtevässä uomassa. Kivipohjapadolta on mm. otettu näytteet pohjaeläimistöstä ja päälyslävistä sekä akvaattisista bakteereista. Hankkeessa tehdään kohteella myös kasvihuonekaasumittauksia sekä kasvillisuusseurantaa. Valitettavasti kasvillisuuskaasumittauksista kertomaan lupautunut Luonnonvarakeskuksen tutkija ei päässyt

paikalle, mutta oli onneksi tehnyt Joutsensuon seurannasta koosteen, johon saimme kotimatalla tutustua. ENARI-hankkeella on JTF-rahoitus.

Joutsensuolla kävimme vilkasta keskustelua JTF-rahoituksesta ja ennallistamishankkeiden haasteista sekä ennallistamista rajoittavista tekijöistä. Yhtenä keskeisenä haasteena nähtiin prosessin kankeus. Turvetuotannon ympäristölupa käsittää jälkihoitovaiheen, jolloin alue mm. siistitään ja tarpeettomat rakenteet poistetaan. Alueen seuraavasta maankäytöstä päättää maanomistaja, mutta jälkihoitovaiheen aikana voidaan tehdä jo seuraavaan maankäyttöön liittyviä toimia. Jälkihoitovaiheessa alueita voidaan esimerkiksi tuhkata kasvittumisen nopeuttamiseksi ja vesittää matalampia alueita kosteikoiksi. Ympäristöluvan päättymisen edellytys on kohteen riittävä kasvittuminen / vesittyminen tai että alue on siirretty pysyvästi seuraavaan maankäyttöön. Hanketoimijoilla ei usein ole mahdollista tehdä omia ennallistamistoimiaan ennen ympäristöluvan rauettamista. Tällöin turvetuottaja ja hanketoimija saattavat joutua tekemään osin päällekkäisiä tai vastakkaisia toimenpiteitä. Prosessin kankeus myös hidastaa JTF rahoituksen käyttöä, sillä tuotannosta poistuvien alueiden kohdalla joudutaan odottamaan jälkihoidon päättymistä.

Toisena keskeisenä haasteena nähtiin maanomistussuhteet. Yksityiset maanomistajat haluaisivat alueistaan rahallista tuottoa. Tällä hetkellä maanomistajilla on melko suuret odotukset etenkin aurinkovoimaloiden suhteen, joiden rinnalla ennallistamista ei koeta kiinnostavana.

Kotimatalla saimme vielä kuulla Anne Saarentauksen puheenvuoron [Suokeidas](#)-hankkeesta, jossa John Nurmisen säätiö ja Luonnonperintösäätiöt pyrkivät ennallistamaan kaksi entistä turvesuota aapasoiksi Ranualla. Hankkeella on JTF-rahoitus.

Luonnonperintösäätiön Ari-Pekka Auvinen käytti linja-autossa puheenvuoron, jossa kertoi säätiöllä olevan halu ennallistaa useampia kohteita suoksi. Säätiö etsii aktiivisesti ja ostaa entisiä turvetuotantoalueita ennallistamistarkoituksessa.

Saavuimme linja-autoasemalle lähes tarkalleen klo 19. Suurin osa jäi kyydistä pois tässä kohtaa, mutta osa jatkoi vielä Syken toimipaikalle. Päivä oli pitkä, mutta antoisa. Sen lisäksi, että tutustuimme retken kohteisiin, pääsimme verkostoitumaan ja keskustelemaan turvetuotantoalueiden jatkokäytöstä, sekä sen mahdollisuuksista että haasteista.

Osallistujille lähetettiin sähköpostilla palautekysely päivän järjestelyistä ja teemoista sekä yhteystietojen jakamisesta. Näiden avulla haluttiin jatkaa käytyä keskustelua ja saada sitä myös dokumentoitua. Kyselyyn saatiin 18 vastausta, joista Mervi Uusimäki teki koosteen kaikkien osallistujien käyttöön. Kooste kaikkine vastauksineen on tämän matkakertomuksen liitteenä.

Kosteikkoa Komppasuolla. Kuva: Mervi Uusimäki